

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Ринок пшениці в Україні та світі: тип, структура, сучасний стан та перспективи розвитку»

Виконав студент 2 курсу групи Ф-22

Кіт О. В.

Науковий керівник

Вірковська А. А. – к. е. н., викладач

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

План

Вступ

1. Особливості ринку пшениці: етапи становлення та структура
2. Порівняльний аналіз стану і тенденцій розвитку національного ринку пшениці (за 2012-2016 рр.)
3. Проблеми і перспективи розвитку ринку пшениці в Україні та світі

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Вступ

Актуальність теми. Необхідність аналізу ринку пшениці обумовлена тим, що це головна продовольча культура для більшості населення Землі, яка користується попитом у більше ніж у 80 країнах світу. Загальносвітові тенденції останніх років, що позначені невідомим зростанням і різким коливанням ціни вищезазначеного товару, унеможливають стабільну експортно-імпорتنу діяльність між країнами, ставлячи під загрозу розвиток їх економік. Аналіз розвитку світового ринку пшениці та виявлення того, як на нього впливають окремі фактори, є актуальним у зв'язку з ціновою нестабільністю цього ринку.

Пшениця(*Triticum*), рід одно - і дворічних трав родини злаків, одна з найважливіших зернових культур. Одержуване із зерна борошно йде на випічку білого хліба й виробництво інших харчових продуктів. Відходи борошномельного виробництва служать кормом худобі й домашньому птахові, а останнім часом усе ширше використовуються і як сировина для промисловості. Пшениця - провідна зернова культура в багатьох регіонах світу й один з основних продуктів харчування.

Основні виробники пшениці - Китай, другий - США, потім ідуть Індія, Росія, Франція, Канада, Україна, Туреччина й Казахстан.

Зерно пшениці - найважливіший сільськогосподарський об'єкт міжнародної торгівлі: майже 60% усього експорту зернових. Провідний у світі експортер пшениці - США. Багато пшениці вивозять також Канада, Франція, Австралія й Аргентина. Основні імпортери пшениці - Росія, Китай, Японія, Єгипет, Бразилія, Польща, Італія, Індія, Південна Корея, Ірак і Марокко.

Існують тисячі сортів пшениці, і класифікація їх досить складна, однак головних типів усього два - тверда й м'яка. М'які сорти ділять також на чорвонозерні й білозерні. Звичайно їх вирощують у регіонах з гарантованим зволоженням. Тверді сорти розводяться в областях з більше сухим кліматом, наприклад, там, де природний тип рослинності - степ.

Проблеми ціноутворення на світовому ринку пшениці знайшли відображення в дослідженнях таких вчених, як В. І. Бойко, А. Дефуа, М. О. Моїсеєва, О. А. Молчан, С. Ю. Симонов. Незважаючи на значну кількість робіт у цьому напрямі, мало дослідженими залишаються причини виникнення нестабільної ситуації на світовому ринку пшениці, фактори, які впливають на ціноутворення, та динаміка цін на такий товар.

В останні десятиліття на ринку пшениці відбувається процес інтенсифікації зернового виробництва. Світовий ринок пшениці контролює п'ять країн-експортерів – США, Канада, Австралія, Аргентина і Росія, які представлені кількома найбільшими транснаціональними зерновими корпораціями. Сумарні експортні пропозиції пшениці з боку зазначених країн становлять понад 84% від усього обсягу світової торгівлі. Динаміка показників сільськогосподарських товарів розраховується за маркетинговими роками, оскільки виробництво залежить від погодних умов і певних термінів визрівання, зокрема маркетинговий рік для пшениці починається 1 червня та закінчується 31 травня.

Метою курсової роботи є аналіз динаміки національного та світового ринку пшениці та визначення основних факторів, що впливають на його розвиток.

З мети курсової роботи випливає ряд **завдань**:

- охарактеризувати особливості ринку пшениці, етапи становлення та структуру;
- зробити порівняльний аналіз стану і тенденцій розвитку національного ринку пшениці (за 2012-2016 рр.);
- проаналізувати проблеми і перспективи розвитку ринку пшениці в Україні та світі.

Об'єкт дослідження: ринок пшениці.

Предмет дослідження: тенденції розвитку ринку пшениці в Україні та світі.

1. Особливості ринку пшениці: етапи становлення та структура

Для України пшениця є стратегічним видом зерна, яке становить основу продовольчої безпеки держави та експортного потенціалу. Збільшення виробництва не вплине на зростання внутрішнього споживання пшениці. Внутрішній ринок насичений зерном. Річні норми споживання продуктів переробки зерна (більшість з яких належать пшениці) становлять 111 кг на душу населення, що на 10% перевищує її раціональні показники. Індекси зростання цін на продукти є найнижчими у продовольчій групі товарів, що є позитивом такого виробництва [5].

На території України пшениця з'явилася в культурі у 4-3 тисячолітті до н. е.; у VI ст. до н. е. і згодом пшениця була важливим предметом експорту з Південної України до Греції та Риму.

Археологічні дослідження показують, що аж до середньовіччя на території України в культурі використовувалися двозернянка-полба (*T. dicocum*) та однозернянка (*T. monococum*), зі значним переважанням першої. Також серед археологічних зразків подекуди зустрічається спельта (*T. spelta*).

У ранню княжу добу пшениця втратила своє значення проти проса і жита, пізніше — як порівняти з житом. Щойно після розорання Степу і поширення на ньому посівів пшениці, вона стала у XIX ст. головною зерновою культурою України і найважливішою з експортних. У 1913 посівна площа пшениці займала на території УРСР 8,9 млн га (ячменю 5,8 млн га, жита 4,5 млн га), або 31,8% всієї посівної площі і 36,0 % зернових; у тому числі озима пшениця становила 3,1 і яра 5,8 млн га. Загальний збір озимої пшениці становив 3,6, ярої — 4,3 млн т. На Правобережній і Західній Україні була поширена майже винятково озима пшениця, на Лівобережжі й у степу переважала яра, в Криму озима.

З другої половини 1920-х рр. площа посівів пшениці зазнала збільшення через зменшення посівів ячменю, а ще більше менш урожайного жита. Посіви маловрожайної ярої пшениці майже зникли; це було уможливлене вирощуванням нових сортів озимої пшениці, зерно яких відпорне на мороз.

Різновидність як таксономічна одиниця об'єднує групу рослин зі спільними морфологічними ознаками, що успадковуються потомствами.

Пшеницю поділяють на різновидності за такими ознаками:

- наявність або відсутність на колосі остюків; остисті форми мають довгі остюки, які перевищують довжину колоса, середні — рівні йому, короткі — менші за довжину колоса. Трапляються також напівостисті форми, в яких на нижніх колосках часто утворюються замість остюків остюкоподібні відростки, а на середніх і верхніх колосках є короткі або середньої довжини остюки;
- опушення колоса — наявність на колоскових лусках і відкритій частині зовнішніх квіткових лусок волосків; колос без опушення їх не має;
- забарвлення колоса (колоскових лусок), яке може бути білим (світло-жовтим, жовто-солом'яним), червоним (блідо-червоним, оранжевим, червоно-коричневим), чорним, сіро-димчастим на білому та червоному фонах;
- забарвлення остюків однакове із забарвленням колоса або чорне як у білоколосих, так і червоноколосих різновидностей;
- забарвлення зернівок біле (борошністо-біле, склоподібно-біле, бурштиново-жовте) або червоне (червоно-коричнєве).

В Україні рекомендовано близько 70 сортів пшениці, серед яких до 80 % — сорти озимої пшениці й лише 20 % — ярої.

До озимих сортів м'якої пшениці з найвищою якістю зерна належать: Альбатрос одеський, Вимпел одеський, Красуня одеська, Безоста 1, Дончанка 3, Київська остиста, Київська 8, Лада одеська, Леля, Тіра, Миронівська остиста, Обрій, Одеська 133, Одеська 162, Ростовчанка 2, Скіф'янка, Юна та ін., твердої — Алий парус, Айсберг одеський, Корал одеський, Парус.

Серед сортів ярої м'якої пшениці найвищою якістю зерна відзначаються Воронежська 6, Дніпрянка, Луган[11].

Пшениця м'яка або звичайна (*Triticum aestivum* L.) використовується як основний компонент хлібних виробів. Пшениця тверда (*Triticum durum* Desf.) використовується для виготовлення макаронного тіста та для покращення звичайних хлібних виробів.

Також в Україні в помітних кількостях вирощуються такі види пшениці, як полба (*Triticum dicossum* — використовується для виготовлення крупи), пшениця карликова (*Triticum comractum* — використовується для вироблення розсипчастоївипічки), пшениця спельта (*Triticum spelta*), пшениця польська (*Triticum polonicum*), пшениця англійська, або тургідум (*Triticum turgidum*).

У 2015 році в Україні було вирощено 26-27 млн тонн пшениці, у Вінницькій області було вирощено найбільше — 2,2 млн тонн. Близько 15 млн тонн пішло на експорт, Україна останні роки входить до десятки найбільших експортерів пшениці у світі. Найбільшим покупцем української пшениці є Єгипет, далі Таїланд, Індонезія, Судан, Південна та Північна Кореї. Під пшеницю відведено 6,7 млн га земель (22 % всіх сільськогосподарських земель), середня врожайність 3,9 т з гектара (для порівняння в Європі найвищі врожаї в Ірландії — 10 т, а рекорд у 2010 в Новій Зеландії 13 т, при чому у Венесуелі врожайність лише 0,3 т з га).

Усього в 2017 буде вирощено у світі близько 708 млн т.

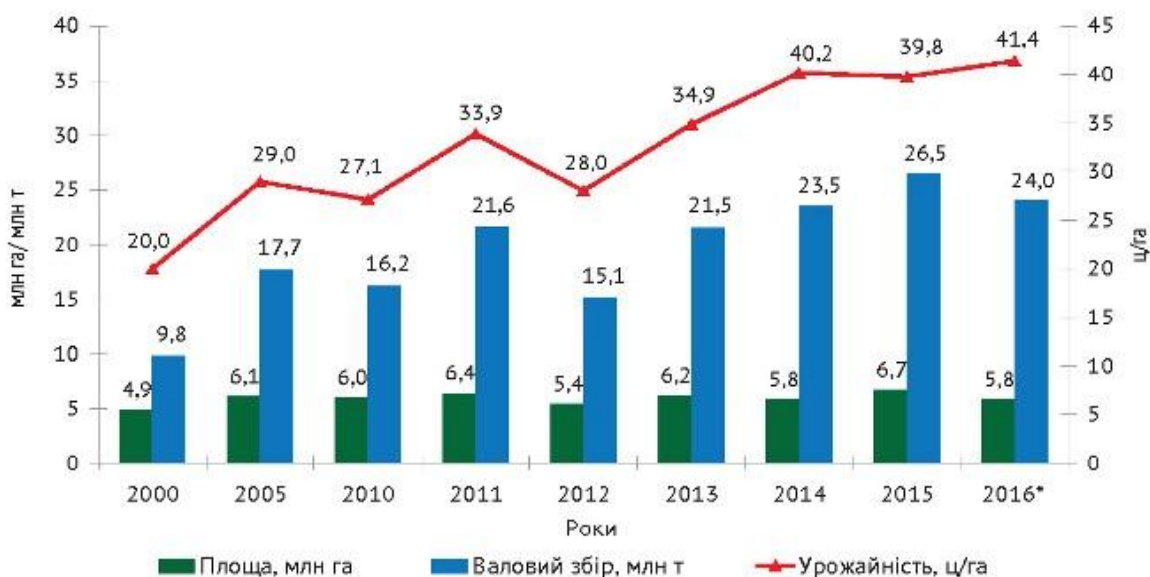
Пшениця належить до стратегічних видів агропродукції. Від цієї культури залежить основа продовольчої безпеки та формування експортного потенціалу держави. Пшениця користується постійним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках. Ціни на це зерно знаходяться на високому рівні, що дає можливість відшкодувати понесені витрати та в подальшому розвивати виробництво цієї культури.ська 4; твердої — Луганська 7, Харківська 15, Харківська 23 та інші.

Найкращий попередник для озимої пшениці в зоні Лісостепу — багаторічні бобові трави (конюшина, люцерна та ін.). Вони збагачують ґрунт азотом і високоякісною органічною масою з поживних решток. З рослинними рештками в ґрунті залишається до 150 кг/га азоту. Крім того, покращується структура і підвищується біологічна активність ґрунту, зменшується забур'яненість посівів озимої пшениці.

2. Порівняльний аналіз стану і тенденцій розвитку національного ринку пшениці (за 2012-2016 рр.)

Пшениця належить до традиційних культур, що вирощується аграріями України. У структурі посівів поточного року пшениця займає близько 6 млн га, що становить понад 22% усіх посівних площ та майже 42% посівів зернових культур.

Вирощують пшеницю як сільськогосподарські підприємства, так і господарства населення. При цьому частка агроформувань у структурі виробництва становить майже 81%. Своєю чергою, частка сільського населення займає близько 19–20% від загального обсягу збіжжя цієї зернової культури. Торік аграрії зібрали 26,5 млн т зерна з площі 6,7 млн га при середній урожайності 39,8 ц/га.

Рис. 2.1. Динаміка виробництва озимої пшениці в Україні [18]

Джерело: Держстат України, 2016 рік

Основне виробництво цієї культури зосереджено в центральних регіонах України. Так, більше за інших у 2015 році зібрали пшениці у Харківській (2,2 млн т), Дніпропетровській (2,0) та Запорізькій (2,0 млн т) областях.

При вирощуванні пшениці здебільшого використовуються сорти, виведені науковцями Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Загалом більш ніж за 100-річний період діяльності цього інституту було створено і передано на сортовипробування 146 сортів пшениці озимої м'якої, 28 сортів пшениці ярої м'якої та 5 сортів пшениці ярої твердої. Вони характеризуються високим генетичним потенціалом продуктивності, підвищеною стійкістю до екстремальних умов довкілля, високою якістю зерна та продуктів його переробки. Тож більшість аграріїв з різних регіонів України віддають перевагу сортам пшениці Миронівського інституту.

Рис. 2.2. Структура використання пшениці урожаю 2015 року в Україні [16]

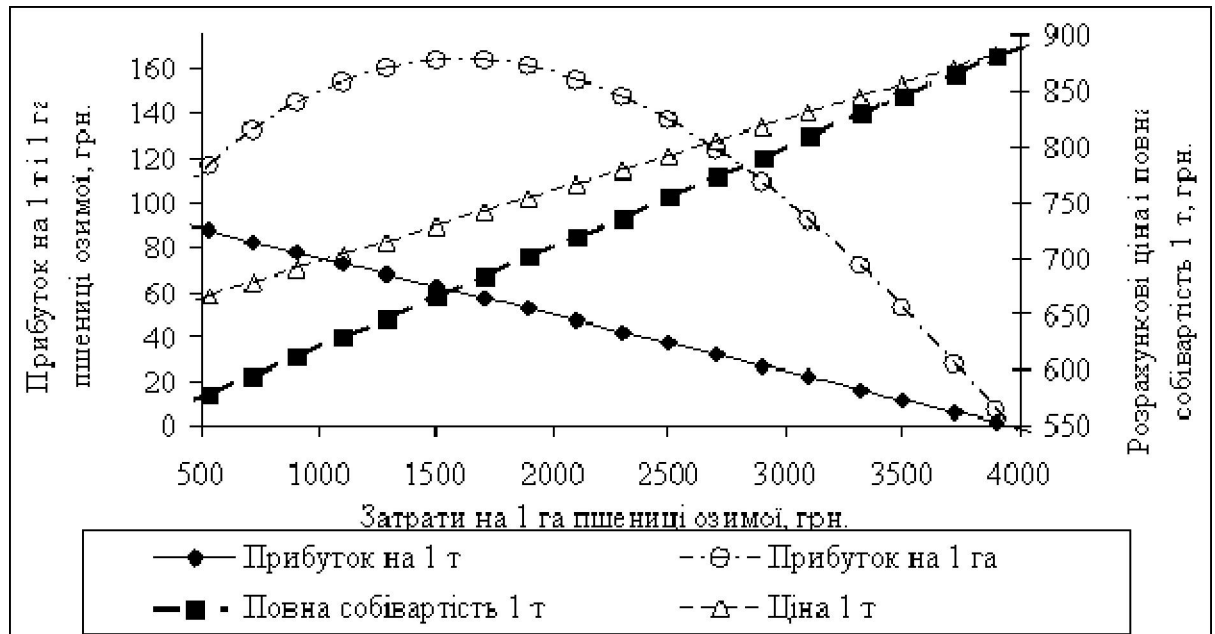
Джерело: Мінагрополітики, 2016 рік

Згідно з прогнозованим балансом попиту і пропозиції пшениці у 2015–2016 маркетинговому році (МР), розрахованим Мінагропродом, станом на 1 червня 2016 року загальна пропозиція цього зерна на внутрішньому ринку України становила 31,1 млн т. На це впливали перехідні залишки пшениці на кінець 2014–2015 МР в обсязі 4,5 млн т, імпорт — 50 тис. т та вищезазначені обсяги виробництва. При цьому для задоволення внутрішніх потреб необхідно 11 млн т, у тому числі продовольче споживання — понад 4,8 млн т, насінневий

фонд — 1,5 млн т, потреби тваринництва — 4,2 млн т, нехарчова переробка — до 0,26 млн т. Крім цього, можливі втрати оцінюються у межах 0,27 млн т. За такого балансу експорт зерна становитиме близько 17,3 млн т, а перехідні запаси на кінець сезону — 2,8 млн т. Загалом структура використання пшениці у цьому році подібна до попередніх років.

Упродовж останніх п'яти років середні ціни на пшеницю мали тенденцію до зростання. Якщо у 2011 році ціна реалізації сільгосп підприємствами цього зерна становила 1,3 тис. грн/т, то у 2016-му підвищилася до 2,8 тис., тобто в 2,1 разу. При цьому торік ціни продажу пшениці, що перевищили 3 тис. грн/т, були зафіксовані у Чернівецькій, Миколаївській, Львівській та Кіровоградській областях. Своєю чергою, у цей же період дешевше 2,5 тис. грн/т продавали пшеницю у Чернівецькій та Луганській областях. Загалом ціни реалізації пшениці минулого року збільшилися порівняно з попереднім майже на половину.

Тобто, чим вищий рівень інтенсифікації, тим у більшій ступені зростає ризикованість виробництва. Адже в групах підприємств з високим рівнем інтенсифікації відбудеться зниження ціни реалізації лише на 5 %, то це призведе до стану збитковості їх виробництва. Фактично щорічні коливання цін на порядок перевищують цей показник. Тобто, існує в сучасних нерегульованих державою умовах найбільш раціональний рівень інтенсифікації виробництва пшениці озимої, який забезпечує максимальний рівень прибутковості з прийнятним економічним ризиком (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Залежність ефективності виробництва пшениці озимої від рівня його інтенсифікації, 2016 р. [18]

Аналіз показує, що прибуток на 1 га найвищий в підприємствах, де технологічні затрати складають 1,5-2,2 тис. грн. на 1 га посіву пшениці озимої. Нижчий або вищий рівень інтенсифікації виробництва призводить до зниження прибутковості виробництва пшениці озимої. Характерно, що 1 т пшениці озимої забезпечує найвищий рівень прибутку за самого низького рівня інтенсифікації.

Якщо проаналізувати діяльність сільськогосподарських підприємств, то виявляється, що середній рівень технологічних затрат по 7701 підприємству, які вирощували у 2016 р. пшеницю озиму, складає 2246 грн. на 1 га (з варіацією від 300 до 7500 грн.) або практично на рівні, що визначений нами, як оптимальний. В цілому ж у 2/3 сільськогосподарських підприємств затрати в розрахунку на 1 га посіву пшениці озимої не перевищують 2,2 тис. грн., у 37 % – знаходяться в діапазоні 1,5-2,2 тис. грн., у 20,4 % – 2,2-3 і лише у 17,5 % підприємств – більше 3 тис. грн. Мабуть тому лише 7,6 % сільськогосподарських підприємств мають урожайність пшениці озимої, яка перевищує 50 ц/га. Дуже великий ризик вкладає кошти в розрахунку на 1 га і підвищувати урожайність пшениці озимої із-за великої варіації цін її реалізації сільськогосподарськими товаровиробниками. В країнах світу, де державою гарантується цінова

стабільність, інтенсифікація виробництва у всіх фермерів майже однакова – на науково обґрунтованому рівні.

Для агропідприємств — виробників зерна минулий рік видався успішним. Про це свідчать економічні результати виробничої діяльності. Так, чистий дохід від реалізації зернових та зернобобових культур становив 123,5 млрд грн, що в загальному підсумку забезпечило можливість отримати рентабельність понад 43%. Для порівняння: попереднього року цей показник становив 25,8%.

Цьогоріч продовжилася тенденція до подорожчання пшениці. За чотири місяці поточного року (січень-квітень) агропідприємства реалізували на внутрішньому ринку 2,3 млн т зерна. При цьому середня ціна реалізації становила 3,4 тис. грн/т, що перевищує рівень цін відповідного періоду минулого року на 7,6%.

Подорожчання зерна продовжувалося у наступні місяці цього року. Станом на 10 червня 2016 року середні ціни в Україні на пшеницю 3 класу становили 4,13 тис. грн/т, пшеницю 4 та 6 класів — 3,9 тис. грн/т. При цьому вищі ціни на пшеницю 3 класу сформувалися в Одеській (4,55 тис. грн/т), Закарпатській (4,45), Тернопільській (4,4 тис. грн/т) областях. Своєю чергою, нижче 4 тис. грн/т заковували це зерно у Чернівецькій, Луганській, Львівській та Рівненській областях. Порівняно з відповідним періодом минулого року пшениця подорожчала від 29 до 36%, залежно від класів. На подорожчання цього виду зерна вплинули інфляційні процеси, а саме зростання цін на матеріально-технічні ресурси, витрат на зберігання та транспортування продукції, а також підвищення попиту на внутрішньому ринку.

3. Проблеми і перспективи розвитку ринку пшениці в Україні та світі

Пшениця є основним зерном не тільки в Україні, а й у світі. Обсяги її виробництва мають сталу тенденцію до зростання. За прогнозами Міністерства сільського господарства США (USDA), світове виробництво пшениці у 2015–2016 МР становитиме понад 734 млн т, що на 1% перевищить рівень попереднього року. Збільшенню виробництва сприятиме утримання врожайності на відносно високому рівні. Упродовж останніх трьох сезонів вона не опускалася нижче 3,3 т/га. При цьому площа до збирання культури збільшилася порівняно з попереднім сезоном на 2,3 млн га та досягла майже 225 млн га.

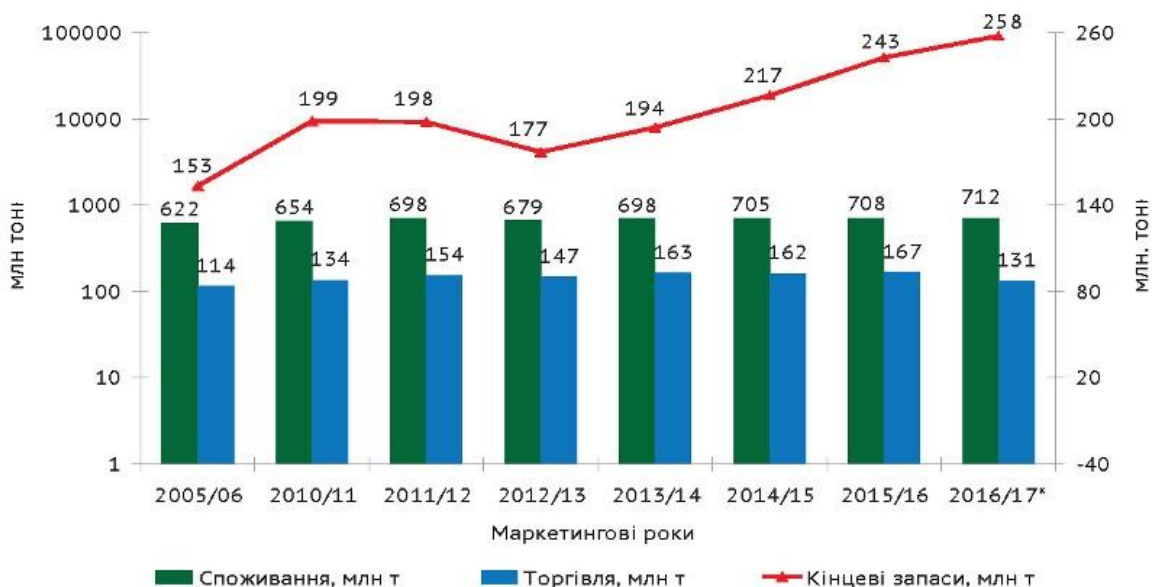

Рис. 3.1. Динаміка світового виробництва пшениці [13]

Джерело: USDA, травень 2016 рік

Одночасно зі збільшенням виробництва пшениці зростало її споживання. Разом з тим, упродовж останніх трьох років спостерігався позитивний баланс надходження та використання зерна. За даними USDA, світове споживання пшениці врожаю 2015 року буде рекордним та становитиме майже 708 млн т. Це більше порівняно з минулим сезоном на 3,2 млн т, або 0,5%.

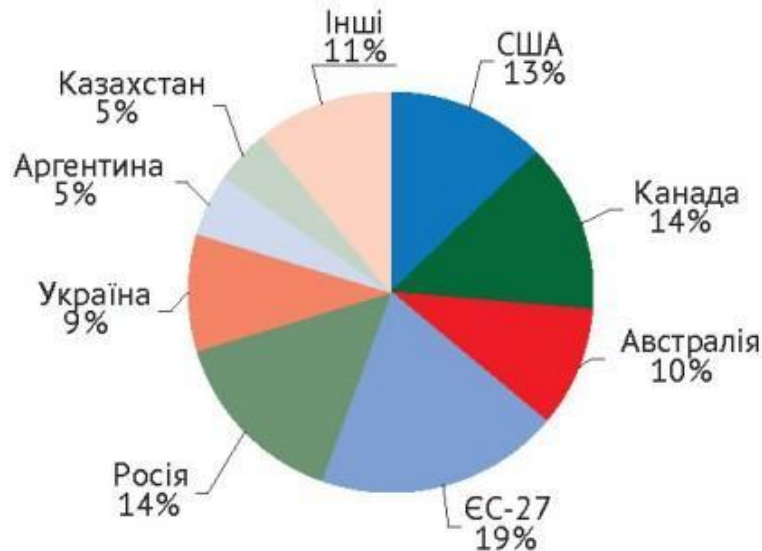
Попри зростання споживання зерна його світовікінцеві запаси збільшаться. На кінець поточного сезону вони очікуються на рекордному рівні, а саме близько 243 млн т, що на 12% більше минулорічного.

Рис. 3.2. Динаміка світового споживання пшениці [13]

Джерело: USDA, травень 2016 рік

Світова торгівля стає активнішою. Обсяги експортно-імпортних операцій на пшеницю досягнуть 168 млн т. Основними покупцями на світовому ринку залишаться Єгипет, Індонезія, Алжир, країни ЄС-27 та Бразилія. Головним експортером цього зерна є країни Європейського Союзу. У поточному сезоні ЄС-27 планує продати на зовнішніх ринках 33 млн т пшениці, що становить майже 20% світової торгівлі. Україна перебуває на шостій сходинці експортерів пшениці з очікуваним обсягом зовнішніх продажів цього зерна у поточному сезоні на рівні 15,8 млн т.

Рис. 3.3. Структура світового експорту пшениці у 2015–2016 маркетинговому році [13]

Джерело: USDA, травень 2016 рік

Прогнози USDA підтверджуються даними Мінагрополітики України. Так, за інформацією профільного міністерства, станом на 10 червня 2016 року у поточному сезоні з України експортовано 15,94 млн т пшениці. Загалом фактичні обсяги експорту зерна становлять 37,3 млн т. З них, окрім пшениці, на зовнішні ринки продано кукурудзи 16,8 млн т, ячменю — 4,3 млн т та іншого зерна — 0,23 млн т. До того ж, експортовано майже 0,32 млн т борошна пшеничного.

Продовольче й кормове споживання пшениці в поточному МР стримуватимуть обмежена пропозиція (через зниження валового збору за значно нижчого збільшення запасів на початок МР) та високі ціни (світові ціни на пшеницю цього року були рекордно високими, зокрема, це торкнулося котирувань на всесвітньо відомій Чиказькій біржі; в Україні ціни зростали на початку сезону, але стабілізувалися після того, як уряд увів обмеження на вивезення). У Міжнародній раді з зерна не виключають зростання промислового використання пшениці (у біоетаноловому секторі), проте воно не покриватиме зменшення в продовольчому та фуражному секторах.

У довгостроковій перспективі очікують на зростання світового споживання пшениці відповідно до збільшення чисельності населення. Отже, використати надлишки пшениці (в разі їхньої наявності) буде куди.

Щодо світової торгівлі пшеницею — обсяг річного експорту-імпорту зерна цієї культури закріпився на рівні 110 млн т. Цього МР, як очікується, становитиме 106–109 млн т.

З урахуванням обсягів, які вже вивезли до початку дії обмежень (майже 2,4 млн т) та тих, що зберігають у припортових елеваторах та інших ємностях зернових терміналів у портах, з України може бути вивезено 2,6 млн т пшениці (якщо не буде розширено квоту чи скасовано квотування). Новий сезон теж може виявитися не найсприятливішим для експорту пшениці з України, хоча експортні надлишки мають зрости. Восени площі під озимою пшеницею (на зерно), за офіційними даними, було розширено на 800 тис. га — до 5,9 млн га. Отже, збільшення має бути, але якщо врожайність буде невисокою, то й додачу матимемо не таку вже й істотну. Під яру пшеницю в Україні зазвичай відводять близько 10% площ, цього року навесні планується висіяти майже 400 тис. га.

Розрахунки свідчать, що за врожайності 4 ц/га, середніх витратах на 1 га 9,6 тис. грн собівартість 1 т зерна становитиме 2,4 тис. грн. При ціні реалізації пшениці на рівні 3,8 тис. грн/т виручка від продажу зерна зібраного з 1 га становитиме 15,2 тис. грн. Таким чином, прибуток розрахунково на 1 га дорівнюватиме 5,6 тис. грн, а рівень рентабельності досягне 58,3% [18].

Ринок пшениці в ЄС залишається перенасиченим аж до кінця наступного сезону. Валовий збір пшениці буде вище, ніж прогнозувалося раніше: 144,7 млн т проти 143,6 млн т. Минулого тижня озимі зернові культури, в т.ч. пшениця, перебували в дуже хорошому стані.

Це обіцяє високу врожайність у Франції, Великобританії, Німеччині, країнах Центральної Європи і Південно-Східної Європи. У поточному сезоні європейські фермери зібрали 150,7 млн т пшениці.

Strategie Grains підвищило прогноз експорту пшениці в поточному сезоні з 29,0 до 29,5 млн т. Проте, експорт буде помітно нижче рекорду, встановленого в сезоні 2014/2015 - 33,3 млн т.

Прогноз кінцевих запасів пшениці, незважаючи на зниження на 1 млн т в порівнянні з минулим місяцем, залишається на високому рівні - 15,6 млн т.

До кінця сезону 2016/2017 запаси знизяться до 13,2 млн т. Це означає повернення до майже збалансованого попиту і пропозиції в наступному сезоні.

На даний час власне виробництво пшениці в Єгипті забезпечує потребу країни менш ніж на половину. Така ситуація змушує країну бути одним з найбільших імпортерів зернових. Цього року, за даними єгипетських експертів, для задоволення власних потреб Каїру потрібно закупити 12 млн. тонн пшениці. Це ставить перед державним агентством GASC суттєве питання по закупці, яке дуже ускладнюється заборонами уряду відносно вмісту ріжки. Поки не зрозуміло, де придбати таку кількість пшениці, яка буде повністю вільною від паразиту. Слід зазначити, що напередодні єгипетська влада суттєво знизила планку наявності в імпортованій пшениці низки інших об'єктів, які підлягають карантину. Крім того, визначення стану партій зернової повинно проводитись ще до моменту їх відвантаження, а не по факту, як це було раніше.

Такі жорсткі норми відносно хвороб та паразитів пшениці на даний час є характерними тільки для Єгипту. Інші країни дотримуються нормативних показників якості культури, але цілком зрозуміло, що треба знижувати ймовірність ураження. Торговий Дім «Соевий вік» пропонує своїм клієнтам насіння озимої пшениці австрійської селекції, яке відрізняється високою врожайністю (максимальна врожайність досягла близько 89 ц/га у Державному сортовипробуванні в Україні) і відмінними властивостями. Запропоновані сорти пшениці є ранньостиглими, що зменшує ймовірність ураження зерна ріжкою та іншими хворобами і паразитами.

Заборонивши ввезення пшениці з вмістом ріжки більше 0%, Єгипет викликав зниження світових цін на зернові і разом з цим підвищення вартості імпорту культури для свого ринку, що обумовлено бажанням експортерів

зменшити свої ризики, які суттєво зросли. Результатом стало те, що тендер закупівлі пшениці, який було призначено на 23 серпня, визнано Єгиптом як такий, що не відбувся, через те, що GASC вважає ціни компаній, які брали участь в тендері, дуже високими.

30 серпня Каїр планував провести наступний тендер. Наразі його результати невідомі, але можна зробити висновок, що серед експортерів були присутні представники чорноморського регіону, дуже вірогідно, що це були Україна і Росія, оскільки їх експортна історія не містить випадків постачання до Єгипту партій пшениці уражених ріжкою. Таку ж репутацію в співпраці з Каїром мають Литва і Латвія.

Для української пшениці ця ситуація дозволила суттєво випередити своїх конкурентів і впевнено триматися на досить важливому ринку збуту. Минулий сезон дозволив Україні, за даними «Про Агро», довести рівень єгипетського експорту пшениці до позначки 2,5 млн. тонн, що становило 15,6% загального експорту цієї культури нашою країною. Те, що українська пшениця суттєво випередила за якістю більшість конкурентів в тендері, додає поваги нашим землеробам, але крім того вітчизняне зерно отримало можливість менше залежати від біржових котирувань і значно покращити своє становище на світовому ринку.

Щодо перспектив 2017/18 МР, то на зростання врожаїв пшениці очікують у ЄС, СНД, США, Індії та Австралії. Водночас зниження виробництва прогнозують для Китаю. У цілому, в світі виробництво пшениці має відновитися до рівня 2005/06 МР, а то й перевищити його

За даними Мінагропроду, аграрії посіяли пшеницю яру на площі 169 тис. га, озиму — 6 млн га. Враховуючи загиблі посіви озимини після зимівлі загальна площа до збирання пшениці прогнозується на рівні 5,9 млн га. Тож за прогнозної урожайності 40,7 ц/га валове виробництво пшениці становитиме близько 24 млн т. Відтак, цього зерна вистачить для забезпечення внутрішніх потреб та формування експортного потенціалу.

Через зменшення виробництва пшениці очікується скорочення обсягів її експорту. Так, за оцінками USDA, у новому сезоні (липень 2017—червень 2018-го) Україною буде експортовано 11,5 млн т пшениці. Тобто обсяги зовнішніх продажів знизяться на 27,2%.

У нинішніх умовах господарювання економічний підхід є визначальним у виборі напрямів діяльності аграрних формувань. Одними з основних критеріїв при цьому є рентабельність, рівень отриманого доходу та собівартість. Ці показники є головними при проведенні підсумків господарської діяльності та їх плануванні на перспективу.

Висновки

Ринок пшениці характеризується нестабільною динамікою, що спричинено різкими коливаннями ціни такого товару під впливом нединамічних змін обсягів виробництва товару та перехідних запасів. Підсумовуючи всі вищезгадані фактори, можна констатувати, що в короткостроковій перспективі попит на пшеницю тільки зростатиме.

Внаслідок високого попиту не буде швидкого відновлення світових запасів, постійна загроза дефіциту продукції залишатиметься дестабілізуючим фактором за умови ціноутворення. Тому ціни надалі будуть зростати та матимуть схильність до різких коливань, що робитиме ринок ще більш привабливим для спекулятивного капіталу.

У експортному секторі України також переважали підвищувальні тенденції. Високі темпи експорту пшениці плюс стабільний попит на українську зернову культуру продовжують підігрівати експортні ціни. Так, вартість пшениці 2-го класу з поставкою в жовтні-листопаді на умовах поставки FOB глибоководні порти Чорного моря Україна.

Але в довгостроковій перспективі можна припустити, що попит стабілізується, виробникам вдасться вийти на новий рівень обсяг виробництва, чому мають посприяти остаточне формування ринку біоетанолу, розширення посівних площ під генетично модифікованими культурами (особливо для технічних потреб), що має підвищити врожайність, і високі ціни, що стимулюватимуть інвестування у вирощування пшениці та інших зернових культур.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є аналіз і прогнозування основних тенденцій розвитку світового ринку пшениці за допомогою економічних моделей з урахуванням факторів, виявлених у поданому дослідженні.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2020 року” від 18 жовтня 2015 р. N 2982-IV // <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Аграрне право України [Текст] : підручник / В. М. Єрмоленко [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Єрмоленка, д-ра юрид. наук, проф. ; Каб. Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - К. : Юрінком Інтер, 2010. - 608 с.
3. Березівський П.С., Михалюк Н.І. Організація виробництва в аграрних формуваннях. Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 560 с.
4. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку [Текст] / Б. Й. Пасхавер [та ін.] ; ред. Б. Й. Пасхавер ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. - К. : [б.в.], 2011. - 432 с.
5. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства [Текст] : монографія / О. В. Гривківська. - Т. : Астон, 2014- 337 с.
6. Економіка підприємств агропродовольчого комплексу [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / В. Г. Андрійчук ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2012. - 414 с.
7. Маркетинг в АПК України в умовах глобалізації [Текст] : монографія / О. О. Єранкін ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2012- 419 с.
8. Огійчук М.Ф., Плаксієнко В.Я., Панченко Л.Г. та ін. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах. – К.: Вища освіта, 2010. - 800 с.
9. Стукач Т.М. Основні параметри і тенденції розвитку сільськогосподарського виробництва в умовах глобалізації / Збірник матеріалів XI міжнародної науково-практичної конференції 30 травня 2008 року, Моделі забезпечення сталого розвитку світового господарства: економіка, фінанси та право, Київ, 2008, с. 224-226
10. Симонов С. Ю. Состояние рынка зерна и перспективы его развития / С. Ю. Симонов // Управленческие аспекты развития АПК: Матер. междунар. науч.-

практ. конф., по-свящ. 120-летию со дня рождения Н. П. Макарова. – М., 2007. – 117 с.

11. Отчет Международного совета по зерну [Электронный ресурс]. – Электрон. текстовые данные (411702 байт) // Обзор рынка зерновых. – [Цит. 2016, 25 ноября]. – Режим доступа: <[Http://www. igc. int/downloads/gmrsummary/gmrsummr. pdf](http://www.igc.int/downloads/gmrsummary/gmrsummr.pdf)>.

12. Молчан О. А. Анализ мирового рынка пшеницы: 2011-2016 гг. / О. А. Молчан. – М.: Екмос, 2017. – 153 с.

13. World agricultural outlook board [Electronic resource] // World Agricultural Supply and Demand Estimates. – [Цит. 2016, 10 грудня]. – Режим доступа: <[Http://www. usda. gov/ oce/commodity/wasde/latest. pdf](http://www.usda.gov/oce/commodity/wasde/latest.pdf)>.

14. Франченко Л. О. Стан та сучасні тенденції розвитку світового ринку зерна [Електронний ресурс]. – Available from: <[Http://udau. edu. ua/library. php? pid=1559](http://udau.edu.ua/library.php?pid=1559)>.

15. Айгожина С. А. Анализ проблем и тенденций развития мирового рынка зерна / С. А. Айгожина // Казахстан-Спектр. – 2010. – № 8. – С. 12-17.

16. www.minagro.kiev.ua (матеріали з Міністерства аграрної політики України)

17. www.apk-inform.com

18. www.ukrstat.com.ua - *Держстат України*

Додатки

Додаток А.

Таблиця А.1

Закупівельні ціни на пшеницю на 10.05.2017

	ООО "ХПП Добронадіївське"	ООО "Королівське ХПП"	ООО "УкрАгроКом"	ООО "Світловодський річний термінал"	ПАО "Шаровське"
Ячмінь					
Пшениця фуражна	4150	4150	4150		4150
Пшениця 1 класу					
Пшениця 2 класу	4700	4700	4700		4700
Пшениця 3 класу					
Ріпак					
Соняшник					
Соя					
Кукурудза	4400	4400	4400	4500	4400

* орієнтовні ціни. Остаточна ціна залежить від віддаленості елеватора від портів, а також вартості послуг елеватора.

Додаток Б.

Таблиця Б.1

Рівень цін на пшеницю в Україні та світі

Таблиця Рівень цін на пшеницю в Україні та в світі				
Умови поставки	Одиниці виміру	26.04.2017	03.05.2017	+/- до нижньої і верхньої межі ціни станом на 26.04.2017
Україна (EXW елеватор)				
2 клас	грн./т	4750-5000	4750-4950	0 – (-50)
фуражна	грн./т	4450-4700	4400-4650	(-50) – (-50)
Україна (CPT порти Чорного моря)				
2 клас	грн./т	5100-5250	5100-5250	без змін
фуражна	грн./т	4750-4950	4700-4900	(-50) – (-50)
Україна (FOB порти Чорного моря)				
2 клас	\$/т	186-189 (квіт/трав)	186-188 (трав)	0 – (-1)
3 клас	\$/т	181-183 (квіт/трав)	180-183 (трав)	(-1) – 0
фуражна	\$/т	175-177 (квіт/трав)	175-177 (трав)	без змін
Ф'ючерсний контракт СВOT на пшеницю м'яку червону озиму, США	\$/т	150,1 (трав)	162,2 (трав)	+12,1